

**ОФИЦИАЛНИ НОРМИ ЗА ДЕЙНОСТТА НА ОСМАНСКИТЕ
ТЪРГОВЦИ С БЕРАТ ОТ 60-ТЕ ГОДИНИ НА XIX ВЕК.
СПОДЕЛЕНИ ПРАКТИКИ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ ЗЕМИ**

Светла АТАНАСОВА

Abstract: *Through the 1860s, the beratli merchants are rarely mentioned in the historical sources. The category was not officially removed, but according to the new trade law introduced in 1861 their status was almost aligned to the others. The preserved documents (berats) issued by the Ministry of trade demonstrate in details the rights and the obligations of many Bulgarian beratli merchants. We have documents connected with Hristo Tapchileshtov, Stefan Karagyozov, h. Pavli Ivanov, Georgi Popsimeonov and Radi Mazretov.*

Key words: *Ottoman Beratli merchants, Bulgarian lands, Revival period, trade regulations*

JEL: N 01; N 83

През 60-те години на XIX в. категорията на привилегированите османски търговци с берат все по-рядко се среща в историческите извори. Тя не е официално отменена, но с въвеждането на Закон за търговското съдопроизводство от 1861 г. (Arnaudow, 1871, pp. 203-330), статутът на бератлиите се изравнява в редица отношения с този на непривилегированите търговци. Запазените документи за издаване и подновяване на султански берати от канцеларията към Министерството на търговията (Roussev, 2015, p. 341) разкриват регламентирания права и задължения за дейността на редица български възрожденски търговци. В случая са представени и анализирани документи от практиката на Христо Тъпчилещов, Стефан Карагъзов, х. Павли х. Иванов, Георги поп Симеонов и Ради Мазретов¹.

¹ Т. С. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başbakanlığı (BOA), Tasnifin Cinsi A; DVN, Tarihi: 1277: B. 22, Vesika Adedi: 4, Dosya No 160, Vesika No 88; Национална библиотека "Св. св. Кирил и Методий" – София, Български исторически архив, Ф. 6 Търговска къща „Христо П. Тъпчилещов“ – Цариград, I A 16, 2005, 2008, 2032, 2070, 10792; Ф. 36 Георги (Йорго) поп Симеонов, II A 5887; Ф. 588 Димитър Папазов, а. е. 20, л. 1; Ориенталска архивна колекция, 47 – II, а. е. 42, л. 65-66.

Правният статут на търговците в Османската империя се определя от прилагането на съществуващата нормативна уредба, но и от изключенията, наложени с императорски укази, фермани и заповеди. Българските търговци с утвърдени привилегии попадат в две категории – търговци под чуждестранно покровителство и търговци снабдени с берат.

Търговците снабдени с берат, носещи името „европейски търговци” с официално наименование „търговци в Европа, Персия и Индия” получават същите права като чуждестранните търговци в империята. Те внасят и изнасят стоки при облекчена митническа тарифа от 3%. Обикновено принадлежат към категорията на едрите стопански предприемачи и много рядко към средните и дребни търговци с по-ниски доходи (Ivanova, 2016, pp. 124-125, 128-129)².

През 30-те години на XIX в. в българските земи стопанска дейност упражняват 89 търговци бератлии с 169 служители³. През следващите десетилетия техният брой нараства и тази тенденция се запазва до средата на 60-те години на XIX в. (Tutundzhiev, Goranchev, 2015, pp. 196-208)⁴. През 70-те години привилегиите се споменават все по-рядко в официалните документи на Търговската канцелария (Velkov, Gruevski, Ivanova, Mihaylova-Mravkarova, Robev, & Silyanova, 1993, p. 149). Условията, при които са поставени бератлиите добиват общ характер и стават все по-малко мотивиращи за стопанската практика.

При издаването на султански берат за немюсюлмани се изисква един поръчител от категорията на бератлиите, който да свидетелства пред съсловната организация или Министерството на търговията (след 1839 г.) за почтеността и морала на търговеца. Достоверността на препоръката се проверява от специален чиновник – надзорник към Имперския съвет. След тази процедура търговецът заплаща стойността на височайшата заповед в размер на 1500 гр. Централната власт издава удостоверение (Masheva, 2015, pp. 15-16).

В архива на възрожденският търговец Христо Тъпчилецов се съхранява молба от габровския предприемач Христо Арнаудов, изпратена през 1861 г. От нея става ясно, че Арнаудов се явява поръчител на дряновските търговци х. Христо Радев, х. Димитър Чанков и Маньо Белчев, както и гарант за техния морал и благонадеждност⁵.

Бератите се записват в специален регистър, воден от представител на съсловната организация и в сиджилите на местния кадия. Управителното тяло на

² НБКМ – БИА, Ф. 6, I A 16.

³ Благодаря на д-р Ивелина Машева за допълнителната информация по темата.

⁴ ВОА, А}DVN, D. 160, G. 88; НБКМ – БИА, Ф. 6, I A 16, НБКМ – ОАК, 47 – II, а. е. 42, л. 65-66.

⁵ НБКМ – БИА, Ф. 6, I A 10792.

привилегированите търговци се помещава в Истанбул и се състои от председател (консул) – мюсюлманин и двама помощници мухтари (старейшини, кметове), които се избират от средите на търговците мюсюлмани и немюсюлмани. Възникналите търговски спорове се решават в кабинета на съсловната организация, която изпълнява функцията на представителство или консулство (Masheva, 2015, pp. 15-16). След реформата в съдебната система през 1868 г., канцеларията губи правораздавателните си функции, но запазва правомощията да заверява търговски документи. Нейни служители извършват преводи от различни езици, подпечатват търговските тефтери на пребиваващи в столицата търговци, организират търгове за разпродажба на имущество и т.н. (Arnaudow, 1871, pp. 331-335, 345).

При възцаряването на всеки нов владетел на Османската империя, височайшите укази, фермани и заповеди за ползване на привилегии се подновяват. Документите за преиздаване на берат включват молба, заверена от търговец – бератлия и решение на Министерството на търговията с резолюция от Имперския съвет. Тази процедура е приложена при подновяването на бератът на търновския търговец х. Павли х. Иванов и ферманите на неговите служители братята Стефан и Димитър Карагъзови. Документите за подновяване на търговския берат през 1861 г. се съхраняват в Министърпредседателския Османски архив в Истанбул. Преписката се състои от две молби и две одобрения с потвърждение. Идентични са, като единият комплект е подготвен за „Стефан, син на Недю Карагъзоглу“, а другият е за брат му Димитър. И двамата търговци са със статут на служители на х. Павли х. Иванов. По силата на султанския берат, братя Карагъзови се ползват със същите привилегии като титуляря. Молбите им са одобрени и подпечатани от отговорниците към Търговската канцелария при Министерството на търговията⁶.

Привилегиите на османските търговци с берат включват разрешително за търговия, издадено по улеснена процедура, намалена митническа тарифа за внос и износ до 3%, освобождаване от извънредни данъци и такси, разрешаване на търговски спорове над 4000 аспри или дуката в Търговския съд в Истанбул и т. н. Те остават непроменени до средата на 60-те години на XIX в.⁷ Бератлиите демонстрират своя висок обществен статус чрез отделни детайли в облеклото, отличителни знаци и вещи (Yurdanov, 1938, p. 151; Ivanova, 2016, p. 133).

⁶ ВОА, А}DVN, D. 160, G. 88. Изказвам сърдечна благодарност на д-р Ивелина Машева за предоставените документи от Министърпредседателския Османския архив в Истанбул и приложените анотации към тях за нуждите на настоящото изследване.

⁷ НБКМ – БИА, Ф. 6, I A 16.

През 60-те години на XIX в., те запазват правото да избират от своето съсловие двама пълномощници (депутати), които да подписват разрешителните за пътуване. Търговците със специален статут участват в състава на провинциалните търговски съдилища. Имат право да ползват услугите на служителите в Търговската канцелария в Истанбул, които заверяват счетоводни документи като нотариуси. Избраните представители извършват проверки на всички желаещи за преиздаване на султански фермани и заповеди и удостоверяват със своите печати морала и почтеността на заявителите. След одобрението на Министерството на търговията документите, съдържащи кратко описание на търговеца – име, прякор, местопребиваване и народност се препращат за заверка в кадийския съд по места⁸.

В архива на възрожденският търговец Христо Тъпчилещов се съхраняват османски регулации и образец на султански берат, преведен на български език и заверен от Търговската канцелария в Истанбул, с дата 14/26 май 1864 г. Документът е заведен на гръцки език. В него детайлно са описани отделните етапи и съпътстващи условия за притежание на височайшата императорска заповед (Приложение 1).

Привилегированите търговци немюсюлмани са наречени „аврупа туджарлар“ за разграничаване от останалите категории. Над тях се определят като попечители двама надзорници, които следят за почтеността на сделките. Те принадлежат също към категорията на бератлиите, назначават се от Министерството на търговията и могат да бъдат отстранявани единствено след решение на търговските съдилища. На тяхно място се поставят нови достойни хора от същата категория на привилегированите. Надзорниците са ползват с високото царско повеление „векалет фермани“. Кандидатите за придобиване на берат подават заявление в Търговската канцелария. Биват проучени от имперските чиновници, които от своя страна изпращат уверително свидетелство за почтеност до Търговския съд с техните печати. Следва изложение на търговския министър до султанския диван и решението за издаване на берат. Правата на бератлиите включват назначаване на двама служители, снабдени с фермани. Те от своя страна притежават същия статут като титуляра по силата на височайшата заповед и фермана. Разликата е в цената на услугата за издаването на царския берат или ферман, съответно 1500 гр. и 500 гр. В бератите се посочва, че назначените с императорско повеление са „преимуществени“ лица. Разрешителните за пътуване се издават в Министерството на търговията със съдействието на надзорниците. Бератлиите и техните служители получават заповеди (йолъ емри)⁹. Въз-

⁸ НБКМ – БИА, Ф. 6, I A 16.

⁹ НБКМ – БИА, Ф. 6, I A 16.

никналите спорове между бератлии немюсюлмани и турци и чужди граждани се решават според официалните норми в търговските съдилища (Roussev, 2015, p. 337).

В случай, че трябва да се отнесат до свещеното съдилище (шери) се решават само пред шейх-юл-исляма. Когато търговските претенции надвишават сумата от 4000 дуката се решават само в търговския съд в Истанбул. Споровете между османските поданици и граждани на чужди държави се решават в духа на сключените международни договори.

Привилегированите търговци са освободени от извънредни данъци, ползват облекчено мито за внос и износ и имат право да купуват и продават същите стоки като чужденците. Законодателят разрешава да ползват кораби и дори да закупят такива плавателни съдове за търговия по море, при условие, че спазват пристанищните закони. Официалните представители на Османската империя в чужбина се задължават да подпомагат и покровителстват дейността на османските търговци с берат. Същите условия важат за областните управители, техните помощници и чиновниците в населените места.

При смъртен случай на търговец – бератлия, магазинът и кантората му се запечатват от представители на Свещеното и Търговското съдилище. Имуществото се разпределя между наследниците, сред издадено решение от двата правораздавателни органа. Споменатите привилегии са валидни само за носителя на берат и не се предават на преките наследници и родственици. Ако покойният търговец има син, навършил необходимата възраст, достоен да носи титлата бератлия и поиска привилегията следва да започне гореописаната процедура.

В подновените берати от 60-те години на XIX в. също се признава правото на привилегированите търговци да прехвърлят професионални спорове, надвишаващи 4 000 аспри или дуката от провинцията в столицата. Съдебните разходи не трябва да надвишават 2% от спорната сума¹⁰.

Запазените султански берати на възрожденските търговци х. Павли х. Иванов, Ради Мазретов и Георги поп Симеонов от 50-те и 60-те години на XIX в., потвърждават приложението на османските регулации в практиката.

Хаджи Павли х. Иванов е вписан в търговския регистър през 1861 г., като титуляр на султански берат, а Стефан и Димитър Карагъзови, като негови служители с ферман¹¹. Някои търговци прибегват до снабдяването с ферман, вариант фиксиран в закона за да спестяват средства. Случаят с небезизвестният предприемач Стефан Карагъзов е точно такъв. Според законовата регулация

¹⁰ НБКМ – БИА, Ф. 6, I A 16.

¹¹ ВОА, А}DVN, D. 160, G. 88.

единият от служителите на търговецът – братлия задължително упражнява своята дейност в същия град, където е титулярът. Това условие също улеснява дейността на Карагъзов¹². Хаджи Павли х. Иванов и Стефан Карагъзов установяват съдружие през 1857 г. Основаната от тях фирма със седалище в Търново изнася зърнени храни и селскостопански произведения от Търновския район на цариградския пазар, като ползва посредническите услуги на търговска къща Тъпчилещови¹³. Подновеният султански берат от 1861 г. потвърждава документално водещата роля на х. Павли х. Иванов в търговското съдружие, вероятно и финансово подплатена.

В ранните години на своето професионално развитие арбанашкият търговец Ради Мазретов се занимава с търговия на дребно. През 60-те години на XIX в., същият предприемач е вече утвърден братлия, с регистрирано търговско дружество в Търново и изградени филиали в Арбанаси и Тулча. Негови служители и управители на търговските кантори през 1861 г. са Петър Киров от Арбанаси и Димитър Тодоров Стоянович от Тулча. Те също се ползват с привилегиата на императорските фермани. Ради Мазретов (Маждраков) се установява в близкия областен град Търново. Той е уважаван член на търновското общество и общински съветник. Участва в системата за протежиране на търговци християни в Османската империя чрез отдаването на императорски привилегии за облекчена търговия, право за откриване на търговски фирми и филиали в империята и в чужбина, както и правомощия за назначаване на сътрудници (Atanasova, 2016, p. 117).

В Български исторически архив и Ориенталската архивна колекция в София се съхраняват два документа, издадени на името на Ради Мазретов, при управлението на султан Абдул Азис хан, с дата 7 октомври 1861 г.

Първият документ е препис от султански берат, изпратен до търновския наипин, с който се съобщава, че „Търновският жизем Ради Тодоръ Мазретовъ е привилегированъ търговецъ, съ право да търгува свободно и безпрепятствено съ Европа, Персия и Индия“. Със същата привилегия се ползва и единият от „двамата му слуги (съдружници), а именно Петър веледи Киро (Петър Киров), съ право на защита и протекция от надлежните власти“. На търновския висш чиновник се вменява задължението под страх от строго наказание да бди и внимава, „щото търговецът Ради Тодоръ Мазретовъ и служащият крайного Петъръ Кировъ да не бъдат ощетявани и обезпокоявани от никого при изпълнение на тяхната работа“¹⁴. За султанския берат споменава в своя очерк за Арбанаси и

¹² НБКМ – БИА, Ф. 6, I A 16.

¹³ НБКМ – БИА, Ф. 6, I A 2005, 2008, 2032, 2070.

¹⁴ НБКМ – БИА, Ф. 588, а. е. 20, л. 1.

Димитър Папазов. Той говори за оригинала „Написан на здрава пергаментова хартия, широка 8–10 см и дълга 85–90 см. Орнаментите са от злато и с много артистична композиция. Той бе добре увит и поставен в специално изработен сребърен калъф с верижка“ (Paparov, 1936, pp. 78-79).

Вторият брат е запазен в оригинал на османотурски език, придружен с документ – превод на български език. С него се узаконява привилегията за безмитна търговия на Ради Мазретов пред найба в гр. Тулча и се отдават същите правомощия на Димитър Стоянович – съдружник и управител на дружеството в Тулча. Високата султанска заповед се явява задължително условие за всички български търговци, които желаят да въведат в ред търговските си дела, да спазват търговските закони и принципите на европейската търговия чрез регистрация и отчетност на операциите. От самото изложение става ясно, че Ради Мазретов фигурира в търговския регистър, създаден към Министерството на търговията през 1861 г., и има право да създава свои фирми освен в Търново и в други градове и да поставя по места свои сътрудници. За търговската дейност, той получава свидетелство, придружено с императорски указ (Atanasova, 2016, p. 118) (Приложение 2).

„По повод на изложението, станало с представление от Министерството на Търговията, загдето от търговците, практикующи с регистъръ, търговецът, именуем Ради Тодоров Маждраков, живуць в гр. Търново, за да можел да постави на своя работа някого си именуем Димитър Тодоров Стоянович, от поданиците на Високославната ми империя, и го застави в пребивание у г. Тулча за водене на търговските му дела, са заявили с прошение под техен печат пълномощниците на споменатите горе търговци за издаването на Настоящия ми Императорски указ“¹⁵.

По-нататък в документа законодателят посочва правата и задълженията на двамата съдружници на бератлията, с които те автоматично попадат под протекциите на султанския брат и са снабдени с фермани.

„Прочее предлагам Ви, Господине наипино, щото, щом се уведомите и узнайте, че от двоицата служители на речений горе търговец, поменатий Димитър Тодоров Стоянович се е установил да пребивава в г. Тулча за водене на търговските му дела и по негова частна работа, без да се привлича притеснение и причинява оплакване от някого, трябва да му се дава защитата и покровителството съгласно условията на закона, да се разпоредите и направите зависещото от Вас внимание върху действията и поведението си по обозначений по-горе начин, да се отстранявате от привличането на противоположни спрямо условията на зако-

¹⁵ НБКМ – ОАК, 47 – II, а. е. 42, л. 65–66.

на случайности и да гледате и се удостоверявате с този Мой Императорски знак. Написа се по истичанието на месеца Реби-юл ахяр през хилядо двесте осемдесет и осма година в укрепената ми столица Цариград¹⁶.

Арбанашкият търговец Георги поп Симеонов е удостоен със султански бера̀т на 8 юли 1834 г. с всички произтичащи от това права и задължения за получателя. С високата императорска заповед на султан Махмуд II, търговецът българин от „г. Арнауд, Търновски санджак“ има право да търгува по море и суша „при търговията му с Европа, Персия и Индия“. Заедно с берата Георги поп Симеонов получава всички отличителни знаци – висок фес с дълъг копринен пискюл, дълъг кафтан и лента, специален знак за ревера¹⁷.

Информация за високата султанска привилегия на Георги Анагности оставят първите изследователи на Арбанаси. Според сведенията на Йордан поп Георгиев, дядо Димитраки – синът на Георги поп Симеонов, пази берата и султанските отличия и лично му ги показва през 1903 г. (Pop Georgiev, 1903, p. 10). През 1936 г. Димитър Папазов посочва, че султанският бера̀т вече не се намира в Арбанаси и не знае къде е неговото местонахождение (Parazov, 1936, p. 78). Документите и книгите от библиотеката на чорбаджи Георги постъпват на съхранение в Етнографския музей в София. По-късно те са предадени в Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. Търговският бера̀т на Георги поп Симеонов, издаден през 1834 г. се съхранява в Български исторически архив, като част от личния фонд на арбанашкия търговец (Atanasova, 2016, p. 109).

В същата колекция е открит и публикуван преписът на подновения султански бера̀т от 1852 г. Документът е записан на гръцки език, с обем осем страници и вероятно е дело на Димитраки Георгиев поп Симеонов. Преводът е завършен на 25 март 1861 г. в Арбанаси. Документът предлага един от най-изчерпателните образци за правата и задълженията на бера̀тливите, подробна информация за различни професионални и житейски казуси, с които се сблъскват търговците, техните служители и семейства. В съответствие със споменатите правни регулации, се изтъква правото на Министерството на търговията да назначава двама надзорници. Подчертава се, че привилегированата категория търговци и техните служители имат същите права като ползващите имунитет чужденци, преводачите и слугите им. Описан е редът за разрешаване на търговските спорове и внасяните такси, размерът на вносно-износните мита, процедурата с имуществото на търговеца след неговата смърт и т.н. (Tutundzhiev, Goranchev, 2015, pp. 197, 199).

¹⁶ НБКМ – ОАК, 47 – II, а. е. 42, л. 65–66.

¹⁷ НБКМ – БИА, Ф. 36, II А 5887.

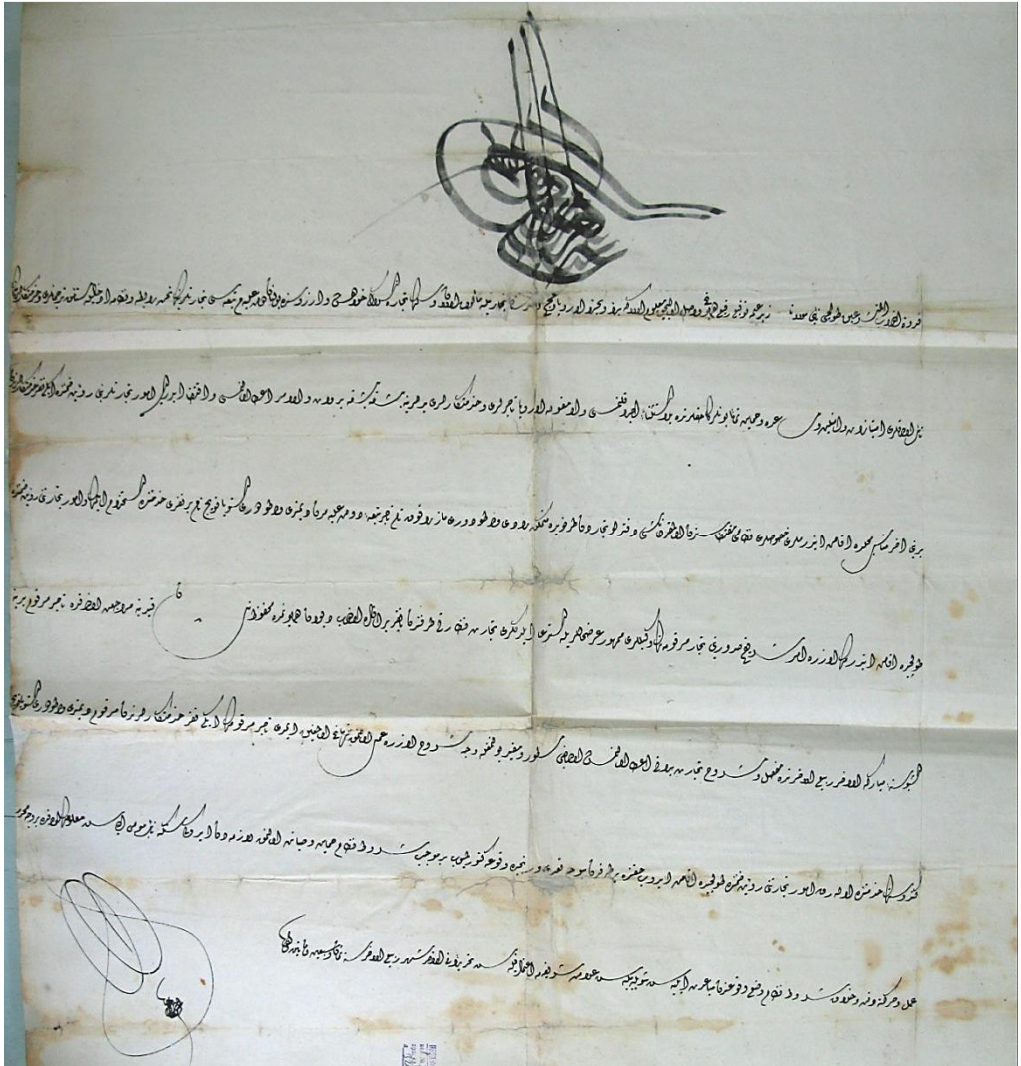
Преписът съдържа конкретни данни за титуляра и местопребиваването на неговите служители: „Един от тези двама слуги, ако стане нужда, да има разрешението му [на търговеца] да живее в Смирна [Измир] или друг такъв търговски град” (Tutundzhiev, Goranchev, 2015, p. 205).

Добавена е важна информация за разпределението на поголовния данък между различните имуществени категории, като е посочена дължимата сума за привилегированите търговци и техните сътрудници. През 1861 г., според въведената нова добавка с имперски указ, данъкът джизие за бератлиите става 20 гр., а за служителите с ферман 16 гр. (Tutundzhiev, Goranchev, 2015, p. 207).

През 60-те години на XIX в. привилегированите търговци придобиват право да решават възникналите спорове в търговските съдилища, тъй като местните кадии извършват процедурите по-бавно. Техните казуси са винаги с предимство (Masheva, 2015, pp. 27-28; Roussev, 2015, pp. 336-337). Доста търговци продължават да се домогват до привилегиите на султанския берат и ферман. Предпочитат ферманите, тъй като по-голямата сума за издаването на берат е финансово онеправдана. Едрите търговци с привилегирован статут са гъвкави и прагматични. Те добре се ориентират в османската правна регулация. Част от натрупаните знания успешно прилагат за своя изгода.

Различният статут на отделните категории търговци обуславя наличието на разнородни правораздавателни системи (Andreev & Milkova, 1993, pp. 307-308). С приемането на Търговския закон от 1850 г., достъпът до търговските съдилища все още остава ограничен за чуждите граждани и търговците с берат. Законът за търговското съдопроизводство от 1861 г. урежда взаимоотношенията между институциите и съществуващите процедури в търговските съдилища изравняват статута на привилегированите и непривилегированите търговци (Arnaudow, 1871, 129-135; 203-335). През 60-те години на XIX в. се наблюдава тенденция към уеднаквяване на различните категории служители. Законът за турското поданство, приет и обнародван на 15 януари 1869 г., както и разпространената Окръжна Везирска заповед до валиите по места (Arnaudow, 1872, pp. 390-394; Roussev, 2015, p. 338) ограничават възможността за придобиване на чуждо гражданство и на практика обезсмисля необходимостта от допълнителни стимули за стопанската дейност. Привилегиите на султанския берат не са официално отменени и редица български търговци продължават да се домогват до императорското предимство.

Берат на Ради Мазретов, 7 октомври 1861 г.
(НБКМ – ОАК, 47 – II, а. е. 42, л. 65–66)

REFERENCES:

- Andreev, M & Milkova, F, 1993, *History of Bulgarian feudal state and law*. Sofi–R, Sofia, 1993. (in Bulgarian)
- Arnaudow, H 1871, *Complete collection of state laws, statutes, instructions and high orders of the Ottoman empire*. Vol. I. Istanbul, 1871. (in Bulgarian)
- Arnaudow, H 1872, *Complete collection of state laws, statutes, instructions and high orders of the Ottoman empire*. Vol. I. Istanbul, 1872. (in Bulgarian)
- Atanasova, S 2016, *Arbanasy. Trade and trade relations in the period between the XVII – XIX centuries*. Faber, Veliko Turnovo, 2016. (in Bulgarian)
- Velkov, A, Gruevski, D, Ivanova, S, Mihaylova-Mravkarova, M, Robev, N & Silyanova, E 1993, *Register of Ottoman-turkish documents of crafts and trade (XV-XIX cc.)*. Nacionalna biblioteka „Sv. sv. Kiril I Metodij”, Sofia, 1993. (in Bulgarian)
- Ivanova, S 2016, *Greek-Ottoman dealers in distant stretch statute and culture identity*. Proceedings of Centre for Economic History Research, Vol. 1, The urban economy in the Bulgarian lands through the ages, Varna, 2016. (in Bulgarian)
- Masheva, I 2015, *The Bulgarian traders and the legal regulation of commercial and financial relations in the Ottoman Empire (from the 40s to the 70s of the 19th century)*. Author’s summary of dissertation, Sofia, 2015, 32 p. (in Bulgarian)
- Papazov, D 1936, Village of Arbanassi. Personal memories and collected data, in *A Collection of BAS*, issue 31, Sofia, 1936, pp. 1–92. (in Bulgarian)
- Pop Georgiev, Y 1903. Village of Arbanassi. Historical and archaeological notes, in Separate application from “*Periodical Magazine*”, issue 64, Sofia, 1903. (in Bulgarian)
- Roussev, I 2015, *The commercial modernization during the Bulgarian National Revival period (18th – 19th cc.) as a culture and a practice*, Rovita, Veliko Turnovo, 2015. (in Bulgarian)
- Tutundzhiev, I & Goranchev, V 2015, Beratli for commercial activity from Arbanassi, Veliko Turnovo district, *Historical Review*, 2015, year 72, issue 3–4, pp. 196-208. (in Bulgarian)
- Yurdanov, Yu 1938, *History of Bulgarian trade till the Liberation. Short outline*. S. M. Staikov, Sofia, 1938. (in Bulgarian)

Correspondence address:

Svetla Atanasova – Associate professor, PhD
Regional Museum of History – Veliko Turnovo
6, Nikola Pikolo
5000, Veliko Turnovo
Tel.: (+ 359) 887 247 943
E-mail: svetla_atanasova1969@abv.bg